

РОДОПСКИ ГАЙДИ ЗА 8-МИ ДЕКЕМВРИ

Илиян Сарандалиев
Москва

Казвам се Илиян Сарандалиев, на 34 години, от Смолян. От 2016 г. прекарвам по-голямата част от времето си в Москва. В момента работя в руска банка в Москва, която е собственост на български холдинг. В тази връзка пътувам сравнително често между София и Москва. Отделно от това съм председател на Сдружение „Организация на българските студенти Браво“, което се занимава с поддръжка на български студенти, учещи в България и в чужбина. Благодарение на двете ми основни занимания поддържам силна връзката си с България, макар и намирайки се през повечето време зад граница. Радостен съм, че работя за компания, която има български корени, защото това ми дава допълнителен стимул и мотивация да полагам максимални усилия всичко да се прави добре – в крайна сметка резултатите от моите усилия ще се върнат в българската компания-майка. От друга страна пък, работата ми с български студенти, които учат в частност в Москва, също поддържа здрава връзката ми с България, българите и българския език.

Начинът ми на живот в Москва не се различава съществено от начина ми на живот в България. Повечето руснаци знаят къде се намира България и са я посещавали, много имат недвижими имоти у нас. Прави ми впечатление, че много руснаци познават както по-известните туристически места в България, така и много по-неизвестни градове и природни забележителности. Имало е случаи, в които съм се чувствал леко неудобно, защото са ми разказвали за някакво място в България, което аз не съм посещавал никога в живота си. Това до голяма степен ме е амбицирало да обикалям повече, когато съм в България, и да продължавам да я опознавам. От друга страна, поради дългогодишния диалог между българи и руснаци се е получило едно добро познаване и общуване между двете страни и бих казал, че това се чувства и в отношението на руснаците, с които общувам сега. Разбира се, понякога възникват неприятни разговори по отношение на настоящите политически отношения между страните ни, но като цяло аз лично се старая да не навлизам в ненужна полемика и да съхранявам разговорите около теми, които са встрани от политическата насоченост. Последно, бих искал да кажа за две неща, които са ми направили впечатление. В Москва – огромните мащаби на строителството – сгради, паркове, пътища, а в Санкт-Петербург – аристократичността и финеса в централната част на града, който е построен през имперския период на Русия. Двата града са силно контрастни както в архитектура и строителство, така и като климат и по отношение на хората, живеещи там.

В Москва много от българските студенти и младежи се събират на различни мероприятия, свързани с български традиционни празници – 3-ти март, 24-ти май, 8-ми декември, Коледа. Интересна е историята на едно от празненствата за 8-ми декември – през 2019 г.

През ноември 2019 г. бях в България и по-точно в Смолян. Обсъждахме с приятели предстоящите празници. Единият от тези приятели е Росен Владимиров, който е много добър певец на родопски песни. От дума на дума се заговорихме за студентския празник. На шега предложих да дойде заедно с няколко гайдари в Москва за студентския празник и заедно да поздравят студентите. Росен пък на шега прие поканата. Пак така лековато говорихме с наши приятели гайдари и започнахме да ги питаме дали искат да дойдат да

свирят в Москва за 8-ми декември. Времето беше кратко, много от тях искаха, но някои нямаха международни паспорти, някои не можеха да вземат отпуск, някои не ги пускаха жените им и т.н. В крайна сметка стигнахме до Емануил Пунев и Венцислав Тасев, които имаха и желание, и паспорти и можеха да организират бързо взимане на отпуск. Емануил е от Златоград, от малък свири на гайда, а в реалния живот е юрист и преподавател в школа по гайда. Венцислав пък е от Кърджали и свири на гайда от три години, научил се е именно в школата, в която Емануил е преподавател, а в реалния живот е авиационен инженер. И тримата изпълнители имат своите собствени професии и свирят и пеят за удоволствие.

Когато се прибрах в Москва след средата на ноември, започнах да подготвям сбирка на студентите за празника. Предложих на готвача от българския ресторант „Баба Марта“ в Москва – бате Митко, да направим празненството при него. Те имат певица на български народни песни, но идеята за гайдари и изпълнител от Родопите му допадна. Бате Митко предложи да направи меню само с традиционни български ястия – шопска салата, печено прасенце, лютеница и т.н. Обстановката в ресторант „Баба Марта“ е типично българска – червени покривки, камина, традиционни черги, носии и глинена посуда по стените. Ресторантът е в централната част на Москва и се посещава от много руснаци и чужденци.

Пуснахме информацията за събирането сред нашите студенти. Събраха се около 30 човека българи. Появиха се и няколко руски студенти, които учат български език в университетите си. Те също изявиха желание да присъстват на традиционната вечер. Беше им интересно да се срещнат отблизо с нашата култура и обичаи. Така в подготовка минаха 2-3 седмици, докато дойде 6-ти декември – денят, в който нашите родопски изпълнители трябваше да пристигнат в Москва. Гайдарите се познаваха и свиреха заедно, но с Росен никога не се бяха срещали. Свързахме ги и те се чуваха по телефона, а реално се запознаха лично на летището в София. За радост, аз познавах и тримата и бях спокоен, че са много добри в свиренето и пеенето и бързо ще успеят да се сработят.

И така, 6-ти декември, Никулден, тримата музиканти пристигнаха в Москва. Няколко от нашите студенти предложиха да се грижат за тях през следващите дни и да им покажат по-интересните забележителности на Москва.

Веселбата на 8-ми декември трябваше да започне около 20 ч. През деня музикантите репетираха, към 19 ч. облякоха носиите и стегнати тръгнахме към „Баба Марта“. Първият човек, който видя момчетата, облечени с родопски носии, беше шофьорът на таксито – не можа да скрие удивлението си при вида на родопските носии. През целия път разпитваше с интерес за носиите и музикалните инструменти. Когато стигнахме пред ресторанта, музикантите влязоха през централния вход. От нашите студенти все още нямаше никого, но по останалите маси имаше насядали други гости. При вида на гайдарите цялото заведение сякаш замлъкна и впери поглед в тях. Очаквах нещо да се случи, но ние си седнахме спокойно на масата, без да създаваме излишна суматоха. Тихо се чуваше шептенето на хората наоколо, които все още недоумяваха какви са тези младежи – част от някаква програма, или просто екстравагантно облечени гости на заведението. Малко по малко нашите студенти започнаха да идват. Събрахме се около 30 човека студенти, дойдоха и няколко руски студенти, учеци български език, както и няколко българи, които от доста време живеят в Москва. Бяхме пуснали мълвата, че ще идват гайдари от Родопите и това беше дало резултат.

Вечерта протичаше спокойно, главният готвач – бате Митко, ни носеше традиционни български ястия, хората си говореха и се забавляваха. По някое време музикантите взеха гайдите си и се отделиха в едно съседно помещение, дойде време да вземат празненството в свои ръце. Надуха гайдите и само след секунди цялото заведение се озвучи от родопска сюита (последователност от песни). По традиция се започва с бавна, тежка мелодия и след това се забързва с хороводни песни. Всички впериха поглед в музикантите, никой от традиционните клиенти на заведението не беше очаквал толкова нещо. Руснаците и чужденците по съседните маси станаха и извадиха телефони, за да заснемат на какво „чудо“ са присъствали. Студентите и другите българи станаха и започнаха да играят хоро. И така няколко песни подред. Хората от съседните маси също започнаха да се хващат на българското хоро, макар да не знаеха стъпките. По лицата им личеше, че са възхитени и много се радваха на българската група, която още повече пък се радваше, че сме си спретнали истинска българска традиционна вечер, па макар и на 2000 км от България. След първата серия от песни цялото заведение избухна в бурни аплодисменти. Хората искрено се радваха и широки усмивки грееха по лицата им. Започна серия от снимки – всички искаха да поздравят музикантите и да се снимат с тях за спомен.

След това изпълнение, целият ресторант сякаш избухна – хората се ентусиазираха, вдигаха се наздравци, всички се веселяха, а причината бяха родопските гайди и българите, които се радваха и танцуваха. През цялото време настроението само се повишаваше от гайдарите и певеца. В края на вечерта на гостите на заведението, дълго след като то затвори, не им се искаше да си тръгват, сякаш искаха вечерта да не свърша. С това ще завърша разказа си за 8-ми декември – за мен това ще си остане един от най-запомнящите се моменти в живота ми, предполагам, че и за повечето присъстващи българи и чужденци в тази вечер.

И така, основното мероприятие, за което бяха дошли нашите приятели от България мина много весело и даже по-добре от очакваното. Те разполагаха с още три дни в Москва, през които имаха възможност да се поразходят и да разгледат града. Аз обаче ги помолих да направим още едно кратко изпълнение. Както написах по-горе, в Москва работя в банка, собственост на български акционер. По това време в банката работехме трима българи. И тримата бяхме много задружни и постоянно разказвахме на колегите си за България и ги гощавахме с български традиционни храни и вина при всеки удобен случай. Така че не можех да не използвам възможността да им покажа и истински български музиканти, още повече представящи музика от моя роден край. Помолих момчетата и те се съгласиха, да направят едно кратко изпълнение пред колегите в банката. За всички служителите в банката това беше пълна изненада. Планирахме го така, че да направим поздрава за тях в ден, през който те имаха дълго обучение, което продължаваше след края на работния ден.

Та – върви си обучението, служителите на банката слушат леко изморени, а ние с тримата музиканти се промъкваме тихо през един от задните входи на сградата. Музикантите лекичко настроиха гайдите и изпънаха носите. Качихме се на втория етаж, а там, представете си, един дълъг мраморен коридор, който в края завършва с голямо фоайе, където се провежда обучението. Там са седнали всички служители на банката ни. Гайдарите надуха гайдите и тръгнаха по дългия мраморен коридор, всичко закънтя. В един миг банката оживя, акустиката беше уникална, всички служители започнаха да се

чудят какво става. Когато стигнаха до фойето, Росен взе микрофона и запя песента „Торнал е Тодьо“. Всичко служители грееха, бяха извадили телефони и снимаха, нямаше и помен от уморените, задрямали лица отпреди няколко секунди. Единият от българските колеги, който беше до мен, се разплака от вълнение и радост при тази гледка. Още повече че ние слушахме в чужбина песен, в която се пее за гурбет. Музикантите изсвириха и изпяха няколко песни, след което ми дадоха микрофона, започнаха да ваят въпроси – а какъв е този инструмент, от каква кожа е, как е изработен, а какво символизируют отделните части и цветове на носиите, как се изработват шевиците по носиите и още много. Искрен интерес и любопитство личеше в блясъка на очите на руските ни колеги. Последваха отново множество снимки и усмивки. Така се появи още един запомнящ се момент за мен в живота ми.

През следващите няколко дни последва още малко време заедно с нашите родопски музиканти. За всеки от нас тези няколко дни заедно бяха изключително приятни и зареждащи с позитивни емоции. Аз бях радостен и доволен, че съм се порадвал на родопската музика, макар и в Русия, успял съм да представя част от българската култура и на познати, и на непознати хора в Москва и им създам положителни емоции, които се надявам да помнят до края на живота си и да споделят на приятели и близки. А Росен, Емануил и Венцислав бяха горди, че са запленили сърцата на българи и руснаци и са видели радост в очите им и усмивки на лицата им.

По-долу бих искал да представя и личните впечатления на единия от гайдарите – Венцислав Тасев: „За предстоящото ми пътуване до Москва през декември миналата година разбрах в последния момент. Всичко се случи доста ненадейно и съответно, дори нямах време да си изградя някакви конкретни очаквания. Преобладаващо в мен бе вълнението, че ще представям гайдарската ни школа в чужбина. За Москва мога да кажа, че е един космополитен град, който обединява в себе си богата история и актуално настояще. Правейки паралел с много други западни столици Москва по нищо не отстъпва, дори напротив. Впечатлен съм от елегантния начин, по който е запазена собствената идентичност (99% от търговските надписи са на кирилица), но същевременно в крак с всички световни тенденции. Поразиха ме и мащабите – всичко бе много, много голямо. Ама много голямо! Свирихме на две различни места, като всяко от изпълненията имаше своето различно очарование. На празника в ресторант „Баба Марта“ се бяха събрали голяма група български студенти, които много се забавляваха. Правеха го и руснаците по съседните маси, въпреки че може би чуваха за първи път музиката, която свирехме. Впоследствие разбрах, че българските младежи в Москва всъщност много се поддържат, помагат си и имат добри приятелски и работни отношение помежду си. Не на последно място искам да спомена и поздрава, който направихме на работното място на човека, който ни доведе в Москва – Илиян. Беше след края на работното време и повечето от служителите бяха присъствали на целодневно обучение. Бяха ги задържали допълнително, без обучаваните да знаят защо. И въпреки умората, която видях в очите им, усетих тяхната искрена изненада и удивление, когато се появихме в носии и засвирихме във фойето на банката. Показаха огромна доза уважение и радост, дори и да не разбираха текста на музиката, която изпълнявахме. Като цяло пътуването до Москва е едно най-спонтанните и неочаквани неща, които са ми се случвали и съм сигурен, че ще пазя много топли спомени за цял живот. И не само спомени, а и нови приятели.“